

O‘ZBEK TILI DARSLARIDA ZAMONAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI

Xudayarova M.T.
f.f.n., dots. Nukus DPI

Tayanch so‘zlar: o‘zbek tili, masofaviy ta‘lim, onlayn kontent, onlayn platforma, wordwall.net, joyteka.com, bookcreator.com, writereader.com.

Ключевые слова: узбекский язык, дистанционное образование, онлайн-контент, онлайн-платформа, wordwall.net, joyteka.com, bookcreator.com, writereader.com.

Key words: uzbek language, distance education, online content, online platform, wordwall.net, joyteka.com, bookcreator.com, writereader.com.

РЕЗИОМЕ:

Ushbu maqolada o‘quvchilarga o‘zbek tilidan masofaviy ta‘limni tashkil qilish imkoniyatlarining o‘ziga xos jihatlari ochib berildi. Shuningdek, darsni tashkil qilish yuzasidan onlayn platformalardan foydalanish bo‘yicha tavsiyalar berildi.

РЕЗИОМЕ:

В данной статье студентам были раскрыты уникальные аспекты возможностей организации дистанционного образования на узбекском языке. Также были даны рекомендации по использованию онлайн-платформ в связи с организацией урока.

SUMMARY:

This article revealed to students the unique aspects of the possibilities of organizing distance education in the Uzbek language. Recommendations were also given on the use of online platforms in connection with the organization of the lesson.

Kundalik turmushimizga zamonaviy axborot texnologiyalarining shiddat bilan kirib kelishi barcha sohalarda ish jarayonini tezlashtirish bilan birga axborot almashish borasida keng imkoniyatlar ochmoqda. Shu jumladan ta‘lim jarayoniga ham o‘z ta‘sirini o‘tkazmay qo‘ymadi. Uning ta‘sirida ta‘lim tizimida masofaviy ta‘lim tizimi vujudga keldi.

Zamonaviy axborot, kommunikatsiya va masofaviy ta‘lim texnologiyalari ko‘lamini kengaytirish o‘qituvchidan axborot kompetensiyasini, muayyan fanni o‘qitish mazmuni va maqsadlariga mos keladigan, o‘quvchilarning har tomonlama barkamol rivojlanishiga hissa qo‘shadigan texnologiyalarni tanlash va ulardan foydalanish qobiliyatini rivojlantirishni talab qiladi [1].

Til ta'limi jarayonida ta'limiy-elektron ishlanmalardan samarali foydalanish o'qituvchining mahoratiga bevosita bog'liq. Agar u zamonaviy texnologiyalarni o'zining ishonchli hamkoriga aylantira olsa o'quvchilarning o'zbek tilini o'rganishlariga katta yordam bera olishi shubhasiz [2].

Oxirgi yillarda elektron ta'limning an'anaviy ta'limga qaraganda afzallik jihatlari ko'proq aniqlanmoqda. So'nggi vaqtlarda ta'lim oluvchilar va o'qituvchilar an'anaviy ta'limning ba'zi turlariga qaraganda onlayn ta'limning afzalliklari ko'proq degan xulosaga kelmoqdalar. Sababi, ta'lim tizimida ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan raqamli o'qitish platformalari ko'paymoqda, bunda an'anaviy va onlayn ta'limning eng yaxshi tomonlari birlashtirilib aralash ta'lim tizimi shakllantirilmoqda. Aralash ta'lim narxining pastligi, moslashuvchanligi, bepulligi, bundan tashqari ta'lim jarayonida murakkab texnologiyalarni qo'llash afzalligi ushbu alternativa uchun sabab bo'ladi. Bu tendensiyaga bo'lgan qiziqish ta'lim jarayonida talabalarga ta'sir etadi va ta'lim sifatini oshiradi. Ko'pgina tadqiqotlar onlayn ta'lim talabalarda kreativ fikrlashni rivojlantirishga sabab bo'lishini ko'rsatgan, ya'ni talabalarning mustaqil ta'lim olishiga, individual ehtiyojlarini inobatga olgan holda o'quv jarayoniga moslashtirish qobiliyatini shakllantirishga asos bo'ladi. Elektron ta'limda rivojlanishini talabalarning raqamli dunyoda o'zini erkin tutishi, ya'ni kerakli ma'lumotlarni yuklab olishi, tahlil qilishi, onlayn kontentlardan erkin foydalana olish qobiliyatida ko'rishimiz mumkin. Vaqt o'tgan sayin ushbu tendensiyaga texnologiyalarni qo'llash asosida an'anaviy ta'limning hohlagan turi, metodi, ta'lim berish usulini kiritishimiz mumkin.

Kontent yaratish – bu ma'lum bir kontekstda oxirgi foydalanuvchi/auditoriya uchun har qanday ommaviy axborot vositalariga va ayniqsa raqamli mediaga ma'lumotlarning hissasi.

Kontent – o'z-o'zini ifoda etish, tarqatish, marketing va/yoki nashr etish uchun „nutq, yozuv yoki turli xil san'at turlari kabi biron bir vosita orqali ifodalanishi kerak bo'lgan axborot vositasi“. Kontent yaratishning odatiy shakllariga veb-saytlarni saqlash va yangilash, blog yuritish, maqola yozish, fotosuratlar, videografiya, onlayn sharhlar, ijtimoiy media akkauntlarini saqlash, raqamli mediani tahrirlash va tarqatish kiradi.

Quyida o'zbek tili darslarida foydalanish mumkin bo'lgan bir nechta dastur va platformalar bilan tanishib chiqamiz.

1. Wordwall.net – interaktiv mashqlar yaratish imkonini beruvchi 2016-yilda ishlab chiqilgan ta'limiy resursdir. Ushbu xizmat chet eldan kelib chiqqan, ammo u rus tiliga o'tishni o'z ichiga oladi.

Bu ta'limiy platforma 4 bo'limdan iborat: "Asosiy sahifa", "Funksiyalar", "Mening darslarim", "Mening natijalarim".

Wordwall – bu interaktiv va PDF kontentini yaratish uchun foydalaniladigan imkoniyatlarga boy platforma. Interfaol materiallar har qanday qurilmada o'ynaladi va o'quvchilarning o'zlari mustaqil ravishda ishni bajarishda yoki mashg'ulot paytida sinfda o'qituvchi rahbarligida foydalanishlari mumkin. O'z navbatida, bosma materiallar PDF formatida chop etilishi yoki yuklab olinishi mumkin. Ular interaktiv yoki mustaqil o'quv faoliyati uchun qo'shimcha material sifatida ishlatilishi mumkin. Bundan tashqari, Wordwall onlayn vositasi mashqlarni masofadan turib bajarish va o'quvchilar tomonidan topshiriqlarni bajarish statistikasini olish imkoniyatini beradi.

2. Joyteka. com – bu darsni diversifikatsiya qila oladigan bolalar uchun interfaol tadbirlarni yaratish uchun rus o'qituvchilari va dasturchilar guruhi tomonidan ishlab chiqilgan ta'limiy resursdir.

O'qituvchilarga o'quvchilarni rag'batlantiradigan interaktiv tadbirlarni yaratishda yordam beradi va ularga sinf yoki darsdan tashqari mashg'ulotlarni boshqacha tarzda o'tkazishga yordam beradi.

Joyteka 4 bo'limdan iborat: "Xizmatlar", "Tariflar", "Biz haqimizda", "Materiallar".

"Tariflar" bo'limida pulli xizmat obunalari haqida ma'lumotlar mavjud. "Biz haqimizda" bo'limida siz resurs tarixi va ijodkorlar jamoasi bilan tanishishingiz mumkin. "Materiallar" – bu pullik va bepul narsalarga ega kichik shablon do'koni.

"Kvest" o'quv o'yini. Ushbu turdagi vazifaga o'tishda platforma xizmati 16 ta bepul xonadan birini tanlashni taklif qiladi. Keyin dars nomini belgilashingiz, kvestni boshlashdan oldin so'zboshini qo'shishingiz va kerakli vazifalarni yuklashingiz kerak. Ma'lumotlarni kiritgandan so'ng, dastur ta'lim qidiruvini yaratadi.

"Video" veb-xizmati. Ushbu turdagi vazifa o'quv videolariga interaktiv elementlar qo'shish uchun mo'ljallangan. Bunday mashqni yaratishda platforma xizmati sizga mavzu nomini kiritishni, YouTube videosiga havolani kiritishni va interaktiv videoqa tavsif qo'shishni taklif qiladi. Keyin slayderni kerakli vaqtga siljitish orqali vaqtni belgilashingiz va vazifa yoki sharh qo'shishingiz kerak.

"Viktorina" intellektual o'yini. Bunday topshiriq shabloni sizga "O'z o'yin"ini tezda loyihalashtirishga yordam beradi. Buning uchun siz mavzu nomini kiritishingiz, tavsif qo'shishingiz va kerakli vazifalarni yuklashingiz kerak.

“Shartlar” o‘yini. Ushbu turdagi topshiriq o‘rganilgan atamalarni mustahkamlash uchun mo‘ljallangan. Mashqni yaratish uchun mavzu nomini, o‘yin tavsifini kiriting va shartlarni qo‘shing. O‘yinga qo‘shimcha sozlamalar ham qo‘shishingiz mumkin: o‘yinni boshlashda shartlarni aralashtirib yuboring, mavzuni qayta ishlatishga ruxsat bering.

“Test” bilimlarni tekshirish xizmati. Ushbu turdagi vazifaga o‘tishda xizmat test uchun nom kiritish, tavsif qo‘shish va kerakli vazifalarni yuklab olishni taklif qiladi. Joyteka sizga har xil turdagi savollardan foydalanish imkonini beradi, shuningdek, rasmlarni yuklash va tushuntirishlar qo‘shish imkoniyatini beradi.

Book Creator. com – bu raqamli kitoblarni yaratish mumkin bo‘lgan eng mashhur ta’lim vositalaridan biridir. Sinfda kontent yaratishning eng oson, eng inklyuziv usuli. U Android va iOS qurilmalarida va Chrome brauzerida mavjud. Xizmatdan foydalanish uchun ro‘yxatdan o‘tishingiz kerak.

WriteReader. com – o‘qituvchi va uning talabalari tomonidan multimedia kitoblarini yaratish uchun juda qiziqarli platforma. Ushbu qurilish majmuasining jozibasi talabalar va o‘qituvchilar o‘rtasidagi hamkorlikdadir. Talabalar multimedia kitoblarini yaratishlari mumkin, agar kerak bo‘lsa, o‘qituvchilar talabaning loyahasiga hamrohlik qilish uchun tuzatishlar kiritadilar.

Kitobning har bir sahifasida o‘quvchilar yozish uchun oyna va o‘qituvchilarga tuzatish kiritish uchun oyna mavjud. Oyna kichik bo‘lsa ham, matn avtomatik ravishda hajmini qisqartiradi. Shuning uchun, bir sahifadagi yozuvlar bir nechta jumladan iborat bo‘lishi mumkin.

WriteReader kitoblari matn, tasvirlar va hatto ovozli yozuvlarni o‘z ichiga olishi mumkin. Tugallangan WriteReader kitoblariga onlayn kirish mumkin va chop etish uchun PDF formatida yuklab olish mumkin. To‘g‘ri, agar ingliz tilida yozilgan bo‘lsa. Afsuski, ruscha shrift PDF formatida saqlash va chop etish uchun qo‘llab-quvvatlanmaydi.

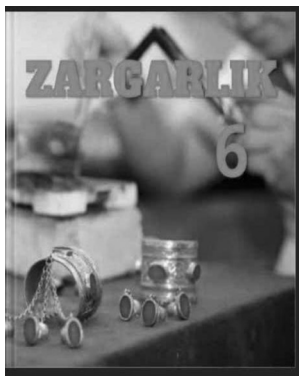
O‘qituvchi WriteReaderda o‘z akkauntini yaratib, onlayn darslar yaratish imkoniyatiga ega. Siz o‘quvchilaringiz uchun qo‘lda hisob yaratishingiz mumkin. Sinf yaratganingizdan so‘ng siz sinf kodini olasiz.

Quyida bookcreator.com platformasida 6-sinf O‘zbek tili darsligida berilgan „Zargarlik“ mavzusiga ishlangan elektron kontentlarni taqdim etamiz.

Qo‘llanmani muqovasiga mavzu bilan bog‘liq holda dizayn berish mumkin.

Muqovadan keyingi varaqda muallif mavzu yuzasida fikr-mulohazalarini bildirishi mumkin yoki o‘quvchilarga tavsiyalar berishi mumkin.

6-sinf darsligida faqat 4 ta zargarlik buyumi nomi keltirilgan, ular uzuk, zirak, zanjir, zebigardon kabi.

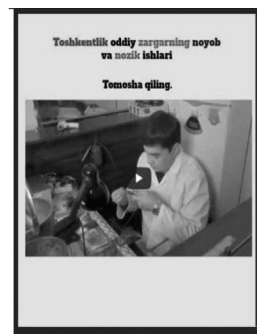
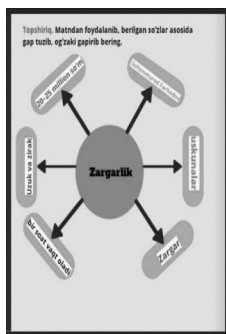
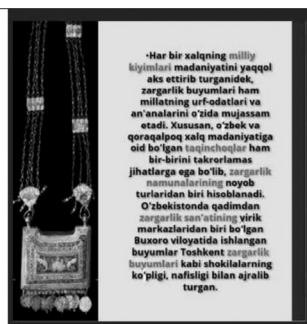
O'quvchilar zargarlik yuzasidan ma'lumotlarni o'rganib chiqadi. Rasmlariga qarab turlarini ajratadi.

Qo'llanma orqali o'quvchilar ko'proq va to'liqroq ma'lumot oladilar.

O'zbek tili ta'limi tizimida zamonaviy axborot texnologiyalari o'quvchi so'z boyligini oshirish, fikrni og'zaki va yozma to'g'ri, ravon ifodalash mahoratini shakllantirish va rivojlantirishda o'qituvchining beqiyos yordamchisiga aylandi.

O'quvchilar bu qo'llanma orqali har xil o'yinli topshiriqlardan tashqari, audio va video materiallar orqali mavzuni chuqurroq o'rganib oladilar.

Ushbu turdagi vazifa o'quv videolariga interaktiv elementlar qo'shish uchun mo'ljallangan. Bunday mashqni yaratishda platforma xizmati sizga mavzu nomini

kiritishni, YouTube videosiga havolani kiritishni va interaktiv videoga tavsif qo‘shishni taklif qiladi.

Zamonaviy texnologiyalar asrida onlayn xizmatlar va platformalardan foydalanish mashhurlik kasb etmoqda. Bugungi kunda Internet makonida har qanday o‘qituvchi o‘z kasbiy faoliyatida istalgan maqsadda foydalanishi mumkin bo‘lgan turli xil raqamli resurslar, vositalar va xizmatlar mavjud. Onlayn xizmatlar orqali interfaol topshiriqlar yaratish orqali o‘qituvchi vizual didaktik materiallarni yaratishni o‘rganib, o‘zining kasbiy malakasini oshiradi va shu orqali darsni yanada jonli, qiziqarli va ko‘rgazmali qiladi.

Adabiyotlar:

1. Muhamedova S.X., Abdullayeva M.D., Yuldasheva Sh. Sh., Eshmatova Y.B. O‘zbek tili va adabiyoti ta’limida zamonaviy axborot texnologiyalari / o‘quv qo‘llanma. – Toshkent: Tafakkur bo‘stoni, 2018. - 264 b.
2. Umarova N. Til ta’limi va ta’limiy-elektron ishlanmalar // Til va adabiyot ta’limi. – Toshkent, 2005. - № 6. - B.75-79.